

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/komunikaty/35989,Zakonczenie-sledztwa-OKSZpNP-w-Poznaniu-w-sprawie-e-zbrodni-ludobojstwa-polegajace.html>
06.05.2026, 18:37

Strona znajduje się w archiwum.

Zakończenie śledztwa OKSZpNP w Poznaniu w sprawie zbrodni ludobójstwa, polegającej na zamordowaniu ok. 1000 pacjentów Zakładu Psychiatrycznego w Owińskach

10.05.2016

S. 83/13/Zn

Umorzenie śledztwa w sprawie zbrodni przeciwko ludzkości stanowiącej zbrodnię ludobójstwa, polegającej na zamordowaniu przez funkcjonariuszy państwa niemieckiego w okresie od połowy października 1939 roku do końca listopada 1939 roku, dokładnej daty nie ustalono, w Forcie VII w Poznaniu oraz w kompleksie leśnym tzw. lasów rożnowskich k/Obornik Wielkopolskich około 1000 polskich pacjentów Zakładu Psychiatrycznego w Owińskach.

Postanowieniem z dnia 28 kwietnia 2016 roku prokurator Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Poznaniu umorzył śledztwo w sprawie zbrodni przeciwko ludzkości stanowiącej zbrodnię ludobójstwa, polegającej na zamordowaniu w okresie od połowy października 1939 roku do końca listopada 1939 roku, dokładnej daty nie ustalono, w Forcie VII w Poznaniu oraz w kompleksie leśnym tzw. lasów rożnowskich k/Obornik Wielkopolskich około 1000 n/n polskich pacjentów Zakładu Psychiatrycznego w Owińskach, w tym 22 osób o ustalonej tożsamości, przez działających wspólnie i w porozumieniu w celu wyniszczenia polskiej grupy narodowościowej i idących na rękę władzy państwa niemieckiego jego funkcjonariuszy: komendanta Fortu VII w Poznaniu SS Hauptsturmführera SS Hansa Weibrechta i innych nieustalonych członków niemieckiej załogi Fortu VII, dowódcy Sonderkommando Lange I, Obersturmführera SS Herberta Lange i innych nieustalonych członków Sonderkommando Lange I, Johanna Bause, Otto Meineke oraz innych nieustalonych funkcjonariuszy państwa niemieckiego.

W toku śledztwa, na podstawie zeznań przesłuchanych świadków, w szczególności byłych pracowników Zakładu Psychiatrycznego w Owińskach oraz więźniów Fortu VII w Poznaniu ustalono, iż akcja mordowania polskich pacjentów szpitala zaczęła się już w połowie października 1939 roku. Wtedy to w Zakładzie pojawiły się trzy duże samochody ciężarowe z niemieckimi żołnierzami. Chorych z kolejnych oddziałów wywożono tymi samochodami z Zakładu przez wiele dni, aż do końca listopada 1939 roku, zgodnie z uprzednio przygotowanymi listami. Osoby przeznaczone na zagładę ubierano w ich własne najgorsze ubrania. Zdarzały się wypadki stawiania oporu bądź ukrywania się przed wywózką ze strony chorych. Chorym agresywnym wcześniej podawano duże dawki środków uspakajających. Personel szpitala doprowadzał chorych do ciężarówek, tam przejmowali ich żołnierze, którzy umieszczali ich, często w sposób brutalny, w środku samochodów. W każdym mieściło się ok. 25 osób. Na końcu wywiezione zostały chore dzieci. Z zeznań świadków wynika, iż w początkowej fazie wywożenia chorych samochody

ciężarowe z pacjentami kierowały się w kierunku Poznania. Ustalono, iż przynajmniej pierwsze grupy pacjentów szpitala w Owińskach zostały zamordowane w obozie w Forcie VII w Poznaniu. Wynika to wprost z zeznań przesłuchanych w toku śledztwa świadków, byłych więźniów Fortu VII, których hitlerowska załoga ww. obozu zmusiła do udziału w tej zbrodni. Zeznali oni, że chorych wprost z ciężarówek zapędzano do bunkra, którego wszelkie otwory i żelazne wrota po ich zamknięciu uszczelniano gliną. Do wnętrza bunkra doprowadzano z leżących obok butli gaz, który w krótkim czasie uśmiercał wszystkich w bunkrze. Następnie polscy więźniowie wynosili z bunkra ciała pomordowanych i ładowali je na ciężarówkę. Zwłoki wywożono z terenu Fortu VII i zakopywano w kompleksie leśnym tzw. lasów różnowskich k/Obornik Wielkopolskich, miejscu kaźni wielu tysięcy Polaków. Jak już wspomniano wyżej, teren Fortu VII nie był jedynym miejscem, gdzie mordowano pacjentów szpitala z Owińsk. Ustalono, iż drugim miejscem był właśnie kompleks leśny tzw. lasów różnowskich. Tutaj mordowano chorych w kolejnym etapie ich eksterminacji. Z zeznań świadków wynika, iż przywożono ich do lasu jeszcze żywych, tam przeładowywano do specjalnego samochodu do gazowania, wykonanego w warsztatach poznańskiego Gestapo. Po zagazowaniu zakopywano zwłoki pacjentów w licznych masowych mogiłach. Wobec klęski Wehrmachtu na froncie wschodnim, w celu ukrycia miejsc zbrodni, ciała zabitych pochowane w lasach różnowskich zostały na początku 1944 roku wygrzebane i spalone na prowizorycznych stosach przez specjalnie do tego powołane Sonderkommando. Popioły zostały rozrzucane po lesie. Fakt ten praktycznie uniemożliwił identyfikację zwłok i określenie ilości ofiar. Liczbę zamordowanych pacjentów Zakładu Psychiatrycznego w Owińskach określono na podstawie zeznań świadków, byłych pracowników szpitala, albowiem cała dokumentacja szpitalna, w tym listy wywożonych, zaginęła w czasie wojny. Dlatego też nie udało się ustalić tożsamości wszystkich zamordowanych. Na podstawie zeznań świadków, członków rodzin zamordowanych, którzy zgłosili się na apel tutejszej Komisji, ustalono tożsamość jedynie 22 ofiar.

W toku śledztwa ustalono jedynie część sprawców, którzy ponoszą odpowiedzialność za tę zbrodnię. Bezpośrednimi sprawcami eksterminacji pacjentów szpitala w Owińskach byli członkowie tzw. Sonderkommando Lange I, którego dowódcą był Obersturmführer SS Herbert Lange. Jak ustalono w toku śledztwa, zginął on w walkach z Armią Czerwoną w 1945 roku w Berlinie. Mimo wykonania szeregu czynności procesowych nie udało się ustalić danych innych (poza Herbertem Lange) członków tego oddziału, którzy byli bezpośrednimi sprawcami zamordowania pacjentów szpitala w Owińskach, tak w Forcie VII w Poznaniu, jak i w lasach różnowskich. Odpowiedzialność za zbrodnię będącą przedmiotem śledztwa ponosi również komendant i niemiecka załoga Fortu VII, w którym część pacjentów została - przez otrucie tlenkiem węgla - zamordowana. W czasie dokonywania tej zbrodni komendantem Fortu VII był SS Hauptsturmführer Hans Weibrecht. Jak ustalono, również i on nie żyje. Innych sprawców spośród załogi Fortu VII, którzy brali bezpośredni udział w zbrodni, nie ustalono. Z zeznań świadków wynika, iż czynny udział w przygotowywaniu list pacjentów Zakładu Psychiatrycznego w Owińskach, przeznaczonych do likwidacji, brali dr Johannes Banse i Otto Meineke, którzy, jak ustalono, już nie żyją. Pozostali sprawcy nie zostali wykryci.

Poznań, 10 maja 2016 r.

Naczelnik
Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
Instytutu Pamięci Narodowej w Poznaniu
Prok. Sylwester Napieralski

